

KI-notat nr.: 94/2010 - Bakgrunn for vedtak

Søker/sak:	Olav Bratland/Masseuttak Kjelaåi		
Fylke/kommune:	Telemark/Vinje		
Ansvarlig:	Øystein Grundt	Sign.:	
Saksbehandler:	Vegard Hotvedt Strømsvåg	Sign.:	
Dato:	26 NOV 2010		
Vår ref.:	NVE 201000859-19		
Sendes til:	Søker og alle som har uttalt seg til saken		

Middelthuns gate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO
Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
E-post: nve@nve.no
Internett: www.nve.no
Org. nr.:
NO 970 205 039 MVA
Bankkonto:
0827 10 14156

Søknad om tillatelse til masseuttak i Kjelaåi i Vinje kommune, Telemark fylke

Innhold

Sammendrag	1
NVEs konklusjon	2
Søknad	2
Høring og distriktsbehandling	2
Søkers kommentar til høringsuttalelsene	7
Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader	8
NVEs vurdering	11
NVEs konklusjon	14
Pålegg om retting	14
Forholdet til EUs vanndirektiv i sektormyndighetens konsesjonsbehandling	14

Sammendrag

Olav Bratland søker etter vannressursloven § 8 om tillatelse til masseuttak i Kjelaåi på Edland i Vinje kommune i Telemark fylke.

Masseuttaket har et areal på 15 000 m² og vil med planlagte gravedybde på 5 m gi totalt 75 000 m³ masse. Massene er hovedsakelig grusmasser i størrelsesordenen <60 mm. Det har vært masseuttak i området i om lag 30 år, og det skal i løpet av denne tiden ha blitt tatt ut totalt ca. 30 000 m³ masse.

Vinje kommune, Fylkesmannen i Telemark, Tveitevatn fiskelag, Vannområdeutvalet for Tokke-Vinjevassdraget og Fred Christenson går imot at det gis konsesjon til videre masseuttak i Kjelaåi. Hovedargumentene mot uttaket er negative konsekvenser for vannmiljøet som følge av økt erosjon, finstoff i vannet og økt sedimentering nedstrøms uttaket. I tillegg kommer negative konsekvenser for landskap og brukerinteresser.

Etter NVEs syn kan tiltaket bidra noe til lokal næringsutvikling og verdiskaping. Samtidig er hensynet til landskap, brukerinteresser og vassdragsmiljø etter NVEs syn sentrale momenter i konsesjonsspørsmålet. Selv om tiltaket vil gi noe positive virkninger gjennom økt tilgang på masser og økt næringsgrunnlag for grunneier, mener NVE at disse fordelene ikke oppveier ulempene for landskap, andre brukerinteresser og vassdragsmiljø.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene og nytten av tiltaket ikke overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt. Kravet i vannressursloven § 25 er derfor ikke tilfredsstilt. NVE avslår med dette Olav Bratlands søknad om videre masseuttak i Kjelaåi.

Søknad

NVE har mottatt søknad fra Olav Bratland, datert 12.3.2010 om tillatelse etter vannressursloven, jf. § 8 til masseuttak i Kjelaåi.

Det søkes om å få ta ut 75 000 m³ masser på et 15 000 m² stort område. Gravedybden vil være 5 m. Det er ikke fastsatt et avslutningstidspunkt for masseuttaket og det søkes om å få drive masseuttaket frem til de omsøkte 75 000 m³ med masse er tatt ut.

Høring og distriktsbehandling

NVE har mottatt følgende høringsuttalelser til søknaden:

Vinje kommune har i Plan- og miljøutvalget den 23.6.2010 vedtatt følgende:

”...

1. *Masseuttaket er i strid med kommunedelplanen Edland/Haukeli*
2. *I Høringsuttala legg plan- og miljøutvalet til grunn tilrådinga frå kraftutvalet i møte 120510, og elles syner utvalet til saksframstillinga.”*

Vi referer videre fra saksutredningen:

”...

Området er innafor kommunedelplanen Edland/Haukeli, vedteken 011293. Og i den nyare arealdelen, frå 040903, er kommunedelplanen teke inn som gjeldande.

I lmf-område i kommunedelplanen er det berre tiltak knytt til landbruksnæring som er lovlege. Masseuttak er i strid med lmf-området i kommunens overordna arealplan, og er ulovleg.

Fordi at masseuttaket skjer direkte i vassdraget, og ikkje på land, fylgjer sakshandsaminga Vrl, jmf det som er nemnt ovafor.

Etter rådmannens syn bør det vera rimeleg klart at søknaden om konsesjon må bli avslått. Søknaden er fagleg svært tynn, og gjev i seg sjølv ikkje grunnlag for å kunne fatte avgjerd utover det som alt er kjent for NVE, jmf vrl. § 24 a) og c).

Når NVE har sett tiltaket som konsesjonspliktig så er det av omsyn til allmenne interesser. I vurderinga av søknaden må leggst vekt på dei skadeverknader masseuttaket har, og vil, påføre vassdraget over tid. I den samanheng syner sakshandsamar til vurderingane i uttala frå kraftutvalet, og som ein sluttar seg til.

Terskelen som er bygd i åi er for halde på ein viss vassstand i hølen, og har ingen effekt for å hindre transport av finstoff nedover vassdraget. Til det er straumen for sterk. Ingen sedimenteringseffekt. Finstoffet legg seg på botn lenger ned der straumen i åi avtek, og gjer det mogleg. Langtidseffekten av stadig finstoff nedover vassdraget har lagt grunnlag for tilgroing av vassdraget over tid. Her må ein også ha for auga sumverknad av skadar på det biologiske mangfaldet."

Fylkesmannen i Telemark uttaler i brev av 21.5.2010:

"...

Fylkesmannen har registrert at det har vært og er en betydelig miljøpåvirkningen i vassdraget nedstrøms masseuttaket. Dette gjelder da spesielt erosjon og sedimentering av finmasser i deler av Tveitvatn. Begroingen i vatnet er tydelig og årsaken til dette skyldes med stor sannsynlighet avsatte finmasser og oppgrunning av deler av bunnen i deler av Kjela og Tveitvatn. Forholdet skyldes muligens også utvaskede masser fra anleggstida - men forholdet synes å ha blitt forsterket. Massetaket skulle etter tidligere avtale med blant annet Vinje kommune opphøre i 1997.

Fylkesmannen kan heller ikke se at alle viktige forhold knytta til vannmiljøet er godt nok belyst i søknaden. Det aktuelle området i Kjela er og vil være et viktig gyte og oppvekstområde for fisk i vassdraget og tiltaket er dermed i strid med innlandsfiskeoven.

Vi viser ellers til brev fra Vinje kommune datert 4.12.2007 til tiltakshaver: "Avtale om avslutning av masseuttak 14.08.1997".. Her heter det "Masseuttaket var i ferd med å avsluttes i 1996 og Vinje kommune ved bygningsrådet gav grunneier en frist til 1.8.1996 med å avslutte masseuttaket". Vedtaket ble seinere ikke akseptert av grunneier og uttaket har fortsatt.

Fylkesmannen har ved flere anledninger mottatt henvendelse fra grunneierne hvor de framfører sin bekymring knyttet til miljø- og fiskeinteressene i vassdraget. Tveitvatn grunneierlag har deltatt i arbeidet med forvaltningsplan og tiltaksanalysen i denne delen av Tokke - Vinjevassdraget.

Fylkesmannen mener tiltaket i for stor grad berører allmenne interesser og påvirker vassdraget negativt miljømessig i slikt omfang at vi ikke kan anbefale at det gis tillatelse til videre drift av masseuttaket."

Vannområdeutvalet for Tokke-Vinjevassdraget uttaler i brev til Vinje kommune datert 14.5.2010:

"...

Vassdirektivet

Vassdirektivet blei innført i norsk rett gjennom Forskrift om vassforvaltning (Vassforvaltningsforskrifta) i 2007 og seinare teken med i EØS avtala med behandlinga av St.prp. 75 (2008). I følge vassdirektivet skal tilstanden i vassførekomstane beskyttast mot forverring, forbetrast og gjenopprettaast med tanke på minst god økologisk og kjemisk tilstand. Dette er mål som skal vera nådd i løpet av 5-årsperioden 2010 – 2015.

Tilstanden i Tveitevatn og Grungevatn er prega av problem med attgroing, algevekst, oppgrunning og avsetning av tilført materiale. Dette er ein situasjon som mange er opptekne av, særleg i Edland og Grungedal. Årsakene er komplekse, men vassområdeutvalet ser det som svært viktig at det blir teke fatt i problema med sikte på å nå målet i vassdirektivet. Masseuttaket i utløpet av Kjelaåi blir vurdert som ein av dei tydelegaste uheldige påverknadene på vassdraget i dag.

Vassområdeutvalet tok derfor opp saka i arbeidet med forvaltningsplanen, og bad om at NVE og kommunen fekk sett ein stoppar for aktiviteten. Me viser til referat frå møte i utvalet 11.6.2009. NVE har svara med å pålegge tiltakshavar å søke konsesjon etter Vassressurslova og innstille aktiviteten til ein eventuell søknad om konsesjon er avgjort. Me bed om at søknaden blir avslegen, og at tiltakshavar blir pålagt å avslutte tiltaket snarast i samsvar med avtale.

Masseuttaket

Uttaket av masse i elvedeltaet til Kjelaði tok til som del av ein dyrkingsplan for eigedomen. Det blei seinare, i 1994 laga ein plan for grusuttaket. Planen hadde ingen formell status etter Plan og bygningslova, men skulle vise avslutning av uttaket mot dyrkingsarealet innanfor. I 1997 blei det gjort ei avtale mellom grunneigar og kommunen om avslutning av uttaket i samband med omlegging av E 134, etter å ha vore lagt fram for Fylkesmannen, Statens Vegvesen og NVE.

Det er seinare konstatert at avtala ikkje var følgt opp av grunneigaren, jamfør brev frå NVE 22.9.2009 med varsel til grunneigar om vurdering av konsesjonsplikt etter vassressurslova § 8. Vidare uttak av massar fører til at det ikkje får etablert seg nokon stabil vegetasjon som kan binde massane i deltaområdet. Ved erosjon og uttak av masse kan finare massar heile tida bli ført vidare nedover i vassdraget.

Søknaden frå GM Service

Det er søkt om eit uttak på ca. 15 da og uttak av ca. 75 000 m³ masse. Det er ikkje gitt nokon frist for avslutning av uttaket. Det er rekna med drift inkludert knusing og harping til alle tider av året, også om vinteren. Det er ikkje lagt fram nokon plan for korleis uttaket skal avsluttast. Det er ikkje rekna med noko behov for avbøtande tiltak eller landskapspleie.

Det er i søknaden gitt ei enkel vurdering av verknader for landskap og fisk. Det er ikkje gitt noko fagleg grunngeving, og behovet for undersøking av konsekvensar for den økologiske tilstanden i vassdraget er ikkje kommentert. Søknaden inneheld i staden ei rekke udokumenterte påstandar, som "Ein kan ikkje sjå at noko dyreliv kan bli skadelidande av masseuttaket" (sitat).

I søknaden blir det hevda at vassføringa i graveområdet ikkje er stor nok til at det blir nokon transport av finstoff vidare nedover i vassdraget. Dersom det likevel skulle skje, blir det vist til bruk av vollar og oljelenser.

Utvalet si vurdering

Det er dokumentert at grunneigaren ikkje har retta seg etter avtala frå 1997. Det er ikkje kommentert i søknaden. I søknaden er det lagt opp til ei vidare utviding av masseuttaket slik at grusøyrene i heile det tidlegare deltaområdet etter kvart vil bli gravne ut. Det er ikkje ført nokon dokumentasjon eller fagleg grunngeving for at dette ikkje vil føre til skadar for den økologiske tilstanden i vassdraget.

Det er lite truleg at terskelen i utlaupet av hylen vil kunne fange opp noko vesentleg av massetransporten i elva. Terskelen er lagt der åa er smalast og straumen sterkast. I periodar vil mellom anna overløp forbi Haukeli kraftstasjon føre til at vassføringa vil vera ein del høgare enn pålagt minstevassføring på 2 m³/s. Det er derfor lite sannsynleg at terskelen fungerer som noko effektiv sedimentfelle i vassdraget.

Gjennom arbeidet med revisjonssaka for Tokke-Vinjevassdraget og vassdirektivet blir det nå lagt ned mykje ressursar for å betre tilstanden i vassdraget. Her har det også vore eit betydeleg lokalt engasjement og påtrykk for å få gjort noko både med situasjonen i Tveitevatn, Grungevatn, Lonine og i utlaupet av Kjelaði. Me viser til det ansvaret kvar sektor har etter Vassforskrifta for å følgje opp mål og tiltak i Forvaltningsplanen, som også gjeld dette

vassområdet. Me ventar derfor at dette blir følgd opp gjennom dei respektive sektorlovane, i dette tilfellet Vassressurslova.

Det må ikkje bli høve til å ta opp ny masse frå elvebotnen. Dei massane som alt er tekne opp og lagra i haug må fjernast innan ein bestemt tidsfrist. Uttaket må avsluttast i samsvar med plan for restaurering av landskapet, der det blir lagt særleg vekt på tiltak for å hindre vidare utvasking og erosjon og omsynet til biologisk mangfald (fugleliv og fisk)."

Tveitevatn fiskelag uttaler i brev datert 14.5.2010:

"...

Tveitevatn fiskelag blei oppretta i 1998 med oppsitjarar langs Tveitevatn som medlemmer. Grunnen til opprettinga var å stå sterkast mogleg overfor styresmaktene når det gjaldt å få gjennomført tiltak til beste for vatnet. Me hadde nemleg gjennom lengre tid oppdaga tiltakande ureining og dårlegare vasskvalitet. Dette uroa oss, for Tveitevatnet har gjennom lange tider vore sett på som eit makelaust fiskevatn av svært god kvalitet, - attraktivt for både tilreisande sportsfiskarar og fastbuande, - og dette ville me gjerne skulle vedvare.

Etter Tokke-utbygginga blei det dårlegare gjennomstrøyming i vassdraget. Det førte med seg at finmateriale lettare la seg på botnen og dermed øydela gode gyteplassar. Eit godt døme i så måte er "Blenkjune" utanfor Straumstøyl, gnr. 85, bnr.1, eit etter måten stort, grunt og sanddekt område midt i vatnet. Fleire centimeter djupt mudder dekkjer no denne eingong så gode gyteplassen. Kraftutbygginga førte òg med seg at elva Bora, som rann ut i Kjelaåi ovanfor grusuttaket, blei tørrlagd og dermed øydelagd som gyteelv.

Fiskelaget vågar den påstanden at den største ureinaren gjennom mange år, har vore gravinga i vassdraget ovanfor Myri i Edland. Me ser at vassdraget gror til med krypsiv, elvesnelle, stor og ymse algevekst, og at det på botnen utover er kome eit tykt lag med sediment/mudder. Me har vore vitne til gjennom lang tid at tiltakshavaren svært ofte ikkje har vore så nøye med om gjørmevatn under graving har sige utover fordi fangdammen ikkje har fungert, eller har vore heilt fråverande. Som logisk er aukar ureiningsnivået i flaumperiodar.

Etter avtale frå 14. august 1997 skulle Bratland ha avslutta tiltaket den hausten. Likevel held han på i enno 10 år, og gravinga går føre seg året rundt. I 2007 får Vinje kommune klage på aktiviteten. I brev til Bratland, dagsett 4.12.2007, med kopi til NVE og Fylkesmannen i Telemark, ber kommunen om at masseuttaket blir stoppa. Ein ny avtale mellom Bratland, Vinje kommune og NVE kjem istand, men Bratland held seg ikkje heilt etter krava, og aktiviteten stansar. Medlemmene i fiskelaget trur at denne prosessen no er komen til vegg ende, og dreg eit sukk av lette. No får vatnet ein sjanse til rehabilitering. Men slik blir det visst ikkje likevel om Bratland får det som han vil.

For no har Olav Bratland søkt konsesjon etter vassressurslova § 8, og det er ikkje småtteri det er søkt om: uttak av masse frå eit areal på 15 000 m² og 5 meters djup, dvs. 75 000 m³. Ut frå dei innvendingane som ligg føre frå ulike instansar, kan me ikkje tru at denne søknaden går igjennom. Me håpar iallfall det, og me ber om at NVE tek omsyn til dei alvorlege, miljømessige innvendingane, og avsluttar denne, mange års lange, prosessen med eit avslag."

Grungedal fiskelag uttaler i brev av 20.5.2010:

"...

Grungedal fiskelag har ikkje hatt synlege problem i høve til masseuttak i Kjelaåi fram til i dag.

Men skal denne aktiviteten fortsetje meiner Grungedal Fiskelag at det må gjerast grundige vurderingar om ytterlegare masseuttak vil skade vassdraget. Det må takast omsyn til levekåra for fisken i vassdraget. Er det skadleg for gyteområde for fisken? Vil store masseuttak føre til ekstra store miljøskader ved ein evt. storflaum?"

Fred Christenson uttaler i brev av 19.5.2010:

"...

Fred Christenson, gnr: 88 bnr: 1 er nærmaste nabo til masseuttaket, som grensar midt i elva. Me driv Velemoen Camping som vart opna i 1974 (36 år). Denne var ikkje nemd i søknaden til Bratland, det finns og bolighus i nærleiken.

Campingplassen har hatt store påkostnader i seinare tid, blant anna nytt sanitæranlegg. Det er i alt 13 hytter, kiosk og 2 leilegheiter bygd i seinare tid. Utearealet har og blitt utvida og planert. Her er det plass til vognar/telt og bobilar med straumuttak til ca. 50 stk. Plassen ligg 150-200 meter frå masseuttaket, rett i mot, utan skjerming for støy og innsyn.

Masseforekomsten

Massen som finst i elva er av dårlig kvalitet. Det har blitt brukt til sandstrøing, men er ikkje godkjent til dette bruk (ikkje kvalitetsgodkjent). Sanden vart tidlegare brukt til kloakkgrøfter, men den var ikkje god nok til dette bruk, grunna finstoffet som reiste med grunnvatnet og røra seig i grøfta.

Det fins og et steinknuseverk på andre sia av campingplassen, med godkjent masse.

Ved utgraving på eine sida av elva har min eigedom på andre sida blitt fylt opp med slam frå masseuttaket.

På 70 talet fiska vi med garn, 1,50 meters høgde, frå land og ut ved lærarbustaden. Desse sto fint i vatnet. I dag er djubda ca. 80 cm her. Kjelaði har vel i snitt blitt 0,50- 1 meter grunnare i heile vassdraget etter at masseuttaket har vore i drift.

Det har blitt opna og flytta slamkommar med jamne mellomrom. I seinare vintrar har det og blitt gravd på utsida av desse sperreområda, under isen, slik at ingen har sett mengda av slam som har gått rett i elva.

Haugane med masse som er tatt opp er blitt sikta og sortera, det har og blitt kjørt inn trailerlass med vegsalt og tippa midt i masseuttaket, for innblanding i strøsand. Dette har vidare gått ned i grunnen og ut i elva, noko som ikkje er bra for fisk og vegetasjon.

I alle år har det vore store plagar med støy frå sorteringsverk, lasting av bilar, køyring midt i feriar, til stor forarging for folk som er på ferie for å ha ro.

Dette har gått føre seg til langt på natt og tidleg morgon, utan at drivar av masseuttaket har tatt noko omsyn til andre. Det har blitt verre år for år, med stor sjenanse for campingplassen og fleire turistar har reist grunna dette. I tillegg har det vore mykje omsynslaus køyring forbi campingplassen med bil og traktor av drivar, noko som har skapt fleire farlege situasjonar og utskjellingar av turistane, grunna fiske på brua og gåing langs veg.

Landskap

Området rundt og inntil masseuttaket har blitt heilt rasert. Det var her tidlegare fleire øyar med sjeldan vegetasjon, blant anna liljekonvall som er sjeldan blom her.

Fiske

Fiske har blitt gradvis dårlegare, med mindre fisk og mindre tall fisk å få pr. fiskar.

Det er folk som har fiska her så lenge campingplassen har vore open som kan stadfeste dette.

Samfunnsnytte

Garden til Olav Bratland blir ikkje driven i dag, den er utan dyr. Masseuttaket sjenerar heile Edland, samt turistar på campingplassen og forbipasserande på E-134.

Alle reagerar på denne drifta midt i elva.

Drift av masseuttak

Det går ikkje an å drive camping og ha masseuttak i same området.

Eg har i alle år sagt at dette er ulovleg drift utan å ha fått medhald i dette. Det har ikkje vore regelverk før i fjor og dette tek ikkje Bratland omsyn til. Han gjer som han vil, seint og tidleg.

Dette må det seijast ein stoppar for, skal ein ha att litt av Kjelavassdraget for seinare år.

I starten var dette eit lite sandopptak som far til Olav Bratland starta. Eit og anna traktorlass vart tatt ut i løpet av eit år. I dag har dette utvikla seg til stordrift med rasering av heile Edlandområdet, både når det gjeld støy/støv og utsjånad.

Masseuttaket må avsluttast, planeras og sås til.

Vegen til masseuttaket er ikkje bygd for anleggstransport og vil bli nekta til dette bruk, då denne er smal og går gjennom campingområdet.

Vegen blir nytta av tre gardar på den andre sida, samt eit idrettsanlegg. Vegen ligg på eigedomen 88/1 fram til bru/terskel i elva.

Den var grusveg tidlegare og då var det eg som sto for vedlikehaldet.

Det vart og gjort ei avtale då nyvegen i Edland vart bygd i ca.1997, at elva som grensa til eigedomen gnr: 88, bnr: 1, skulle gravast opp. Denne avtala var det semje om blant NVE, Statkraft, Statens Vegvesen og Vinje kommune. Dette er heller ikkje utført."

Søkers kommentar til høringsuttalelsene

Søker har i e-post av 7.9.2010 kommentert de innkomne høringsuttalelsene slik:

"...

NVE la søknaden ut til offentlig høyring i vår, og det har kome inn uttaler frå desse: Tveitvatn Fiskelag, Faun Naturforvaltning AS, Grungedal Fiskelag, Telemark Fylkeskommune, FC Transportservice AS, Fylkesmannen i Telemark, Statens Vegvesen.

Telemark Fylkeskommune og Statens Vegvesen har ikkje innvendingar til søknaden.

Dei andre uttalene meiner det blir transport av finstoff nedover i vassdraget, at det blir attgroing i vassdraget, og at gyteplassar kan bli øydelagde.

Vassføringa i elva er 2,5 – 4 m³/sek, altså svært liten. Elveløpet går på sida av massetaket, og i graveområdet vil det vera liten eller ingen straum. Dessutan skjer gravinga bak ein voll mot elveløpet. Det vil derfor ikkje vera nokon transport av finstoff ut i elveløpet. At det skjer attgroing i vassdraget, er ikkje på grunn av gravearbeid, men at vassføringa er så liten i vassdraget.

Me kan derfor ikkje sjå at uttak av masser på nokon måte skal vera til skade eller ulempe for vassdraget.

Det kan tenkast noko støyplage for campingplassen, men dette kan avbøtast ved å regulere tidene for arbeid i masseuttaket.

Det bør derfor ligge godt til rette for å ta i bruk dette masseuttaket, då fordelane langt overstig ulempe, og at tiltaket såleis er i samsvar med § 25 i vannressurslova.”

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Om søker

Tiltakshaver er grunneier Olav Bratland.

Om søknaden

Olav Bratland søker etter vannressursloven om tillatelse til masseuttak i Kjelaåi på Edland i Vinje kommune i Telemark.

Søker vil benytte et areal på ca. 15 000 m². Dette vil gi et uttak av totalt 75 000 m³ masse ved planlagte 5 m gravedybde.

Masseuttaket krever konsesjon etter vannressursloven § 8. Konsesjon kan bare gis hvis fordelene med tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget eller nedbørfeltet, jf. § 25.

Beskrivelse av området

Masseuttaket er planlagt i Kjelaåi på Edland i Vinje kommune i Telemark fylke. Vassdraget ligger i øvre del av Skiensvassdraget og har sitt utspring fra Haukelifjell.

Masseuttaket er lokalisert i og ved Kjelaåi på en strekning hvor elva renner rolig og utvides til en større høl. På motsatt side av Kjelaåi, ved masseuttaket, ligger Edland sentrum. Her ligger også E 134.

Ved utløpet av hølen, om lag 150-200 m nedstrøms masseuttaket, ligger Velemoen camping. Campingplassen har bl.a. 13 hytter og 2 leiligheter. Utearealet har plasser til campingvogner, telt og bobil, med strømmuttak til 50 enheter.

Eksisterende inngrep i vassdraget

Det har vært masseuttak i tiltaksområdet i rundt 30 år og det skal ha totalt blitt tatt ut ca. 30 000 m³ masser. Det er i dag noe masse som allerede har blitt gravd opp som lagres i hauger på land. Det er også lagret noe jord- og steinmasser i tiltaksområdet. I forbindelse med masseuttaket har det blitt etablert en grusvei ut i hølen.

E 134 ligger tett inntil vassdraget på østsiden. Ut over dette er det flere eksisterende mindre veier i tilknytning til bebyggelse, jordbruk og lignende i nærheten av tiltaksområdet.

Kjelaåi er preget av vassdragsreguleringer og har kraftig redusert vannføring. Fra Kjela kraftverk, på Hyljelihyl ovenfor Haukeli, blir det sluppet en minstevannføring på 0,5 m³/s om vinteren og 2,0 m³/s om sommeren. Fra Haukeli kraftverk slippes det 2 m³/s hele året. Minstevannføringen i Kjelaåi er derfor på 2,5-4,0 m³/s. I tillegg kommer noe tilsig fra restfelt og enkelte flomoverløp. I forbindelse med vassdragsreguleringene er det etablert en terskel i utløpet av hølen like sør for masseuttaket.

Teknisk plan

Adkomst til massetaket vil skje via eksisterende vei fra Sigridnes.

Uttaket vil foregå fra oppstrøms ende og nedover i striper på 12-15 m. Søker uttaler at det kan være aktuelt å etablere en voll som hindrer at det kommer finstoff ut i vassdraget dersom dette viser seg å være et problem. Søker ønsker også å ta ut masse fra en grusøy i Kjelaåi. Denne ligger utenfor dagens avgrensing og krever at det anlegges vei videre ut i elva.

Uttak av masser vil foregå etter behov og hovedsakelig gå direkte fra gravemaskin til lastebil uten mellomlagring, men noe lagring av masser, samt noe knusing og harping er planlagt i tiltaksområdet. Gravingen vil i størst grad foregå om sommeren, men vil også være aktuelt i andre perioder av året.

Uttaket pr. år vil være avhengig av etterspørsel og behov. Søker anslår i søknaden at det vil tas ut ca. 5000 m³/år. Under sluttbefaringen opplyste søker at 2000 m³/år er et mer trolig anslag.

Arealbruk og eiendomsforhold

Tiltaket vil berøre et areal på ca. 15 000 m². Massene i området ligger i dag inntil 1 m over normal vannstand i Kjelaåi og tidligere landareal vil bli vanndekt som følge av uttaket.

Søker er grunneier og innehar de nødvendige eiendomsrettighetene til å gjennomføre tiltaket.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Tiltaksområdet er i kommuneplanen regulert som "landbruks-, natur- og friluftsområde" (LNF-område).

Verneplan for vassdrag

Vassdraget er ikke med i verneplan for vassdrag.

Inngrepsfrie områder (INON)

Tiltaket vil ikke medføre reduksjon i inngrepsfrie områder (INON).

Nasjonale laksevassdrag

Vassdraget inngår ikke blant de nasjonale laksevassdragene.

Bakgrunn for søknaden

På eiendom 88/15 i Vinje kommune er det tatt ut masser fra Kjelaåi i om lag 30 år. I følge opplysninger fra Vinje kommune var starten på dette uttaket en del av en dyrkningsplan for eiendom 88/15. Det ble senere utarbeidet en plan "Plan for grusuttak Kjelaelva" som er datert 25.11.1994. Denne planen har ingen formell status i Vinje kommune som disposisjonsplan eller reguleringsplan, men er en plan som skal vise avslutning mot dyrkningsareal. Det er vist til denne planen i avtalen datert 14.8.1997 om avslutning av masseuttak i forbindelse med omlegging av E 134. Denne avtalen

ble lagt fram for Fylkesmannen, Statens vegvesen og NVE, og ble underskrevet av Vinje kommune og daværende grunneier Sondre B.J. Bratland.

Anlegget og masseuttaket ble ikke avsluttet fra grunneier sin side iht. avtale av 14.8.1997. Kommunen sendte derfor brev om saken til grunneier (Olav Bratland) 4.12.2007, med kopi til NVE, med tydelige signal om at tiltaket strider mot avtale av 14.8.1997.

NVE og Vinje kommune var på befaring i tiltaksområdet 4.8.2008. Det ble samtidig gjennomført et møte hvor NVE, Vinje kommune, Olav Bratland og Fred Christenson var tilstede. Hensikten var å avklare ev. videre drift av uttaket og avgrensning av uttaket mot vassdraget. NVE og Vinje kommune gav uttrykk for at drift innenfor den etablerte vollen kunne fortsette innen visse rammer. Dette kommer frem i møtereferat av 6.8.2008. I møtereferat av 6.8.2008 ble det samtidig stilt krav om å legge frem en avslutningsplan for tiltaket i vassdraget innen 1.1.2009. NVE mottok planen etter flere muntlige purringer 2.4.2009.

På oppmodning fra Tveitevatn fiskelag ble det gjennomført en befaring i området 6.5.2009. Det kom da frem at grunneier hadde foretatt vesentlige uttak av masser utenfor det avgrensede området, i strid med det som det ble enighet om i møtereferat av 6.8.2008.

I brev av 22.9.2009, fra NVE til søker, ble det informert om at NVE mener at masseuttaket kan være konsesjonspliktig, og at NVE vurderer å treffe vedtak om at grusuttaket må stanses, samt at det vurderes om Olav Bratland må avslutte uttaket i samsvar med en plan som skal godkjennes dersom det ikke søkes om konsesjon.

I vedtak av 16.12.2009 ble uttaket vurdert som konsesjonspliktig av NVE. Olav Bratland ble pålagt å stanse alt videre grusuttak i og ved Kjelaåi. Olav Bratland ble pålagt å søke om konsesjon innen 15.2.2010 eller avslutte grusuttaket i samsvar med plan godkjent av NVE innen 1.6.2010.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. NVE var på befaring i området den 7.10.2010 sammen med representanter for søkeren, kommunen, Fylkesmannen og vannområdeutvalget for Tokke-Vinjevassdraget. Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentar.

I det følgende gis et kort sammendrag av høringsuttalelsene som er referert i sin helhet foran.

Vinje kommune mener at ulempene ved videre masseuttak i Kjelaåi er større enn fordelene og er imot en tillatelse. Kommunen legger i sin høringsuttalelse vurderingene fra vannområdeutvalget for Tokke-Vinjevassdraget til grunn.

Fylkesmannen i Telemark mener at tiltaket i stor grad berører vassdraget og allmenne interesser negativt. Fylkesmannen anbefaler derfor at det ikke gis konsesjon.

Vannområdeutvalet for Tokke-Vinjevassdraget mener at masseuttaket medfører negative konsekvenser for vannmiljøet som følge av erosjon, finstoff i vannet og sedimentering nedstrøms uttaket. De mener derfor at uttaket må avsluttes i samsvar med en plan for restaurering av vassdraget.

Tveitevatn fiskelag er imot at det gis konsesjon til videre masseuttak i Kjelaåi. De mener at masseuttaket har bidratt til økt sedimentering og begroing i Tveitevatn med påfølgende negative konsekvenser for fisk i vassdraget.

Fred Christenson uttaler at masseuttaket er negativt for vassdragsmiljøet, gjester på campingplassen og fastboende i området. Han mener at det ikke skal gis tillatelse til konsesjon og at det må pålegges at masseuttaket avsluttes.

Tiltakets virkninger - Fordeler og skader/ulempen

Nedenfor har vi gitt en oversikt over hva NVE anser som de viktigste fordelene og skadene/ulempene ved den planlagte utbyggingen:

Fordeler

- Prosjektet vil i følge søknaden gi ca. 75 000 m³ masse.
- Prosjektet vil bidra til å styrke næringsgrunnlaget for tiltakshaver og kan bidra til å opprettholde lokal verdiskaping.

Ulemper

- Videre uttak av masser vil medføre ytterligere inngrep i vassdraget og negative konsekvenser for landskap under driftfasen.
- Masseuttaket vil medføre negative konsekvenser for vassdragsmiljøet.
- Masseuttaket vil medføre ulemper i form av støy og støv.

NVEs vurdering

Det er søkt om konsesjon for masseuttak i Kjelaåi på Edland i Vinje kommune. Tiltaksområdet vil være om lag 15 000 m² og det er planlagt å ta ut ca. 75 000 m³ masse.

Vinje kommune, Fylkesmannen i Telemark, Tveitevatn fiskelag, Vannområdeutvalet for Tokke-Vinjevassdraget og Fred Christenson går imot at det gis konsesjon til videre masseuttak i Kjelaåi. Hovedargumentene mot uttaket er negative konsekvenser for vannmiljøet som følge av økt erosjon, finstoff i vannet og økt sedimentering nedstrøms uttaket. I tillegg kommer negative konsekvenser for landskap og brukerinteresser.

Landskap

Massetaket er i dag godt synlig fra E 134, Velemoen camping og deler av bebyggelsen på Edland. Synligheten av massetaket forsterkes i dag av at det er lagret flere hauger med masser i tiltaksområdet.

Masser vil i hovedsak bli plassert på lastebil og kjørt bort etter hvert som de tas opp. Det vil også bli lagret noe masser i forbindelse med knusing eller harping. Søker uttaler at synligheten av masseuttaket vil begrenses til det flate massetaket, som gradvis vil minke og erstattes av vannspeil.

Inngrepet, mens det pågår, vil etter vårt syn være godt synlig selv om det ikke lagres store hauger med masser slik som i dag. Ved uttak av om lag 2000 m³/år, slik som søker planlegger, vil det tidvis være mye aktivitet på masseuttaket. Både massetaket i seg selv, maskiner og aktivitet vil være godt synlig i landskapsbildet. I tillegg vil det være drift i opp mot 38 år ved et uttak av masser på 2000 m³/år.

Masseuttaket har etter NVEs vurdering store negative konsekvenser for landskapsbildet på Edland. Det vil derfor være aktuelt å pålegge retting, jf. vannressursloven § 59 dersom det ikke gis konsesjon.

Erosjon, utvasking og sedimentering

Uttak av masser kan medføre økt utvasking av finmasser og påfølgende sedimentering nedstrøms masseuttaket. Fylkesmannen uttaler at det har vært betydelig sedimentering av masser i deler av Tveitvatn. Etter Fylkesmannens vurdering har utvasking av finmasser fra masseuttaket sannsynligvis bidratt til dette.

Søker mener at den lave vannføringen i elva, terskelen i utløpet av hølen samt at gravingen vil foregå utenfor selve elvestrømmen, tilsier at det ikke vil fraktes vesentlige masser nedover vassdraget.

I forbindelse med vassdragsreguleringene er det etablert en terskel i utløpet av hølen ved masseuttaket for å bevare vannspeilet. Vannområdeutvalget for Tokke-Vinjevassdraget uttaler at det er tvilsomt at terskelen i utløpet av hølen vil kunne fange opp noe vesentlig av massetransporten i elva.

Kjelaåi er preget av vassdragsreguleringer og har kraftig redusert vannføring. Minstevannføringen i Kjelaåi ligger mellom 2,5-4,0 m³/s. Ut over dette er det noe tilsig fra restfelt samt enkelte flomoverløp. Det forekommer imidlertid sjelden flommer store nok til å spyle bort finmasser i vassdraget og vassdraget er derfor mer utsatt for sedimentering enn i naturtilstanden uten regulering. De eksisterende vassdragsreguleringene må derfor sees i sammenheng med det omsøkte masseuttaket. Etter NVEs syn er det spesielt viktig å begrense mengden finstoff ettersom den naturlige utspylinga av sedimenter i vassdraget er betydelig redusert som følge av kraftutbygginger.

Søker ønsker også å ta ut masse fra en grusøy i Kjelaåi. Denne ligger utenfor dagens avgrensning og det må anlegges vei ut i elva frem til grusøya. Det er her ikke en naturlig ytre voll mot elva. Dette området ligger også nærmere opp mot elvas hovedstrøm, noe som øker faren for utvasking av finstoff. Etter NVEs vurdering vil dette uttaket medføre utvasking av større mengder masse. Søkers foreslåtte avbøtende tiltak om å grave på lav vannstand er etter vårt syn ikke et tilstrekkelig tiltak for å hindre utvasking av finstoff. Det kan etableres en voll mot hovedstrømmen i elva, men dette vil samtidig medføre ytterligere inngrep i elva. Etter vår oppfatning vil heller ikke terskelen i utløpet av hølen bidra i vesentlig grad til å hindre transport av finstoff videre nedover vassdraget.

Dersom uttaket fortsetter innenfor dagens avgrensninger, og det etterlates voll for å hindre utvasking, vil problemet med utvasking av finmasser etter NVEs vurdering være begrenset. Det vil imidlertid fremdeles kunne bli noe utvasking av finmasser, spesielt i perioder med flom i vassdraget, selv om flomoverløp forekommer sjeldent. Ved fjerning av vollen etter avsluttet uttak vil det vaskes noe finmasser ut i vassdraget.

Biologisk mangfold

Fylkesmannen opplyser at området er et viktig gyte- og oppvekstområde for ørret. Det er ikke registrert arter på Rødlista eller verdifulle naturtyper som vil bli direkte berørt av tiltaket.

Tveitevatn fiskelag uttaler at vassdraget gror til med krypsiv, elvesnelle, starr og alger, og at det er kommet et tykt lag med mudder på bunnen. Tveitevatn fiskelag mener at masseuttaket sammen med kraftutbyggingene i vassdraget har skyld i dette.

Søker uttaler at de viktigste gyteområdene er oppstrøms masseuttaket og at disse ikke vil bli berørt av uttaket. Søker foreslår å anlegge voll mot elva dersom dette viser seg å være nødvendig av omsyn til fisk.

Etter NVEs syn kan omsøkte masseuttak medføre negative konsekvenser for vassdragsmiljøet. De negative konsekvensene er i hovedsak knyttet til utvasking av finstoff i vassdraget og sedimentering nedstrøms tiltaket. Dette kan medføre økt begroing og endring av vassdragets økologi. Økt

sedimentering kan for eksempel medføre forringelse eller tap av gyteområder for ørret. Etter NVEs oppfatning kan dette avbøtes noe ved å utelate masseuttak utenfor dagens avgrensning og ved å bevare en voll mot vassdraget.

Forholdet til naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven trådte i kraft den 1. juli 2009. Loven fastsetter forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet "føre-var" prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning. Naturmangfoldloven legger føringer for myndigheter der det gis tillatelse til anlegg som vil kunne få betydning for naturmangfoldet. Etter NVEs syn blir formålet i naturmangfoldloven i praksis ivarettatt gjennom de grundige prosessene og vurderingene som ligger til grunn for et konsesjonsvedtak.

I NVEs vurdering av søknaden om masseuttak i Kjelaåi legger vi til grunn bestemmelsene i §§ 8-12. Et positivt vedtak fattes kun der hvor fordelene og nytten av å gjennomføre tiltaket vurderes å være større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Tiltakets virkning for naturmangfoldet er et sentralt tema i denne vurderingen.

Samfunnsmessige virkninger og brukerinteresser

Velemoen camping ligger ved utløpet av hølen og har fritt utsyn mot massetaket. Campingplassen har bl.a. 13 hytter, 2 leiligheter og utearealer med plass til campingvogner, telt og bobiler. Transporten av masser må passere veien som går forbi campingplassen. Uttak av masser på 2000 m³/år tilsvarer ca. 200 lastebillass i året. Hoveddelen av transporten vil foregå i sommerhalvåret. Adkomstveien frem til masseuttaket passerer tett inntil/gjennom Velemoen camping. Det vil således bli omfattende massetransport forbi Velemoen Camping i de periodene som campingen er mest benyttet.

Området er et populært fiskeområde som benyttes både av lokale og tilreisende.

Det opplyses at søker driver som maskinentreprenør og at masseuttaket er et viktig supplement for denne virksomheten. Søker uttaler at masseuttaket er det eneste av noe omfang i området og at det er av stor betydning for utvikling i området Edland og Haukeli.

NVE har lagt vekt på at tiltaket kan bidra noe til lokal næringsutvikling og verdiskaping i konsesjonsspørsmålet. Tiltaket kan imidlertid også være en ulempe for lokal verdiskaping som følge av negative konsekvenser for landskap, fiske og andre brukerinteresser. Velemoen Camping vil bli direkte berørt av masseuttaket i form av forstyrrelser fra drift og transport.

Etter NVEs oppfatning kan områdets verdi for fiske reduseres ved en ev. konsesjon. Både i form av forstyrrelser fra driften av masseuttak, redusert landskapsopplevelse og reduserte livsvilkår for fisk.

Det kommer frem i forarbeidene til vannressursloven (Ot.prp. nr. 39 1998-1999) at man i vurderingen om det skal gis konsesjon eller foretas retting, ikke skal ta hensyn til de merkostnader det vil medføre at igangsatt tiltak må stoppes eller rettes. Det skal i vurderingen heller tale til tiltakshavers ugunst at vedkommende har gått i gang uten å sikre det nødvendige rettsgrunnlag. NVE har derfor ikke vektlagt kostnadene for søker ved ev. pålegg om retting i konsesjonsspørsmålet.

Oppsummering

Olav Bratland er søker og vil med en utbygging etter foreliggende planer videreføre masseuttak i Kjelaåi. Masseuttaket vil gi positive ringvirkninger gjennom lokal verdiskaping og næringsaktivitet.

Vinje kommune, Fylkesmannen i Telemark, Tveitevatn fiskelag, Vannområdeutvalet for Tokke-Vinjevassdraget og Fred Christenson går imot at det gis konsesjon til videre masseuttak i Kjelaåi. Hovedargumentene mot uttaket er negative konsekvenser for vannmiljøet som følge av økt erosjon, finstoff i vannet og økt sedimentering nedstrøms uttaket. Samt negative konsekvenser for landskap og brukerinteresser.

Etter NVEs syn kan tiltaket bidra noe til lokal næringsutvikling og verdiskaping for søker. Samtidig er hensynet til landskap, brukerinteresser og vassdragsmiljø etter NVEs syn sentrale momenter i konsesjonsspørsmålet.

Masseuttaket vil være godt synlig fra E 134, Velemoen Camping og deler av bebyggelsen på Edland. Velemoen Camping vil etter NVEs oppfatning bli spesielt negativt berørt av masseuttaket som følge av forstyrrelser fra drift og transport.

Masseuttaket vil etter NVEs vurdering medføre negative konsekvenser for vassdragsmiljøet. De negative konsekvensene er i hovedsak knyttet til utvasking av finstoff i vassdraget og påfølgende sedimentering nedstrøms tiltaket. Etter NVEs syn kan dette avbøtes noe ved å utelate masseuttak utenfor dagens avgrensning til vassdraget og ved å bevare en voll mot vassdraget.

Vassdraget er et populært fiskeområde både for lokale og tilreisende. Etter NVEs vurdering vil områdets verdi for fiske reduseres på grunn av forstyrrelser fra driften av masseuttak, redusert landskapsopplevelse og mulige reduserte livsvilkår for fisk.

Selv om tiltaket vil gi noe positive virkninger gjennom økt tilgang på masser og økt næringsgrunnlag for grunneier, mener NVE at disse fordelene ikke oppveier ulempene for landskap, brukerinteresser og vassdragsmiljø.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene og nytten av tiltaket ikke overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt. Kravet i vannressursloven § 25 er derfor ikke tilfredsstillt. NVE avslår med dette Olav Bratlands søknad om videre masseuttak i Kjelaåi.

Pålegg om retting

Vannressursloven § 59 gir hjemmel til retting av forhold som er i strid med loven og enkeltvedtak i medhold av loven. På bakgrunn av NVEs konklusjon må det etablerte masseuttaket avsluttes i samsvar med plan godkjent av NVE. Planen skal utarbeides av tiltakshaver og sendes NVE innen 1.3.2011. Masseuttaket skal være fysisk avsluttet iht. plan innen 1.10.2011.

Forholdet til EUs vanndirektiv i sektormyndighetens konsesjonsbehandling

For å gjennomføre vanndirektivet er landet delt inn i 16 vannregioner. Vannregionene er delt inn i flere vannområder, som er bestemt av nedbørfelt. I hver vannregion skal det lages forvaltningsplaner med tilhørende tiltaksprogram. Forvaltningsplanen er sektorovergripende og retningsgivende for all planleggingsaktivitet, deriblant behandling etter vannressursloven.

Tiltaksområdet ligger i vannområde Tokke-Vinje i Vest-Viken vannregion. I forvaltningsplan for Vest-Viken for planperioden 2010-2015 er det bl.a. et miljømål å redusere gjengroingen av Tveitevatn og Grungevatn gjennom tiltak som bedrer vannkvaliteten. Videre er det også et miljømål å forbedre

levekårene for fisk i Kjelaåi gjennom habitatforbedrende tiltak og bygging av terskler. Etter vårt syn vil et stans i masseuttak fra Kjelaåi være et bidrag til å oppfylle de mål som er satt for dette vannområdet.

NVE har ved vurderingen av om konsesjon skal gis etter vannressursloven § 8 foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften (FOR 2006-12-15 nr. 1446) § 12 vedrørende ny aktivitet eller nye inngrep. NVE har vurdert alle praktisk gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene og ulempene ved tiltaket. NVE har vurdert samfunnsnyttene av inngrepet til å være mindre enn skadene og ulempene ved tiltaket. Både teknisk gjennomførbarhet og kostnader er vurdert.